

מה הוא חושן

יוצא לאור ע"י מכון אבני חושן

חידושי ושיעורי מורינו
הגאון רבי שמואל ניימאן שליט"א
אב"ד אבני חושן – מאנסי

יח

פרשת וארא | תשפ"ב

מוקדש לרפואת מרן שמואל בן שרה פערל

עניני הפרשה

שיעור הפרשה

והגדת לבנך ביום ההוא לאמר

כאן ארץ ה' עממים, רבי יוסי אומר אין מביאים בכורים מעבר לירדן שאינה זבת חלב ודבש. הרי מעטו ארץ שני העממים מן הבכורים לפי שאינה זבת חלב ודבש, וכו', וכענין הזה שנוי במכילתא בפרשה הזאת, ע"כ דברי הרמב"ן.

והיינו, כי דעת רבותינו לבאר, כי זה שמנה כאן רק ה' עממין, שרצה לרמוז על ענין הארץ שהיא מקום זבת חלב ודבש, וזה שייך רק בארץ ה' עממין ולא בשניים הנותרים.

מה כוונת הכתוב באמרו זאת

ותימה רבתי יש בדבר, מה ראה כאן כשמצוה ה' לבנ"י על חג הפסח צורך לשבח את ארץ ישראל בזה שהיא זבת חלב ודבש, וכי מה שייכות יש בין חג הפסח למעלת ארץ ישראל שהוא זבת חלב ודבש, כי בשלמא במצוות ביכורים שאומר האדם (שם) 'זיתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש' שפיר ניחא כי מצוה זו אכן תלויה רק בארץ במקום זבת חלב ודבש וכדברי רבי יוסי שהובא ברמב"ן, אך לגבי פסח מה שייכות יש לה עם ארץ זבת חלב ודבש דייקא.

וביותר, כי אם נאמר שיש אכן טעם נסתר ונעלם בשייכות יו"ט פסח לזה שארץ ישראל הוא משובח בזה שהוא זבת חלב ודבש, אם כן מה טעם כשמדבר בפרשת הבן ה'תם' אומר הכתוב (שם פסוק יא) 'והיה כי יבאך ה' אל ארץ הכנעני כאשר נשבע לך ולאבתך ונתנה לך', ולא כתב 'ארץ זבת חלב ודבש', וגם לא מנה כל ה' עממין המרמזים לארץ זבת חלב ודבש וכדברי הרמב"ן, ורק בהבן שאינו יודע לשאול כתב המעלה הלז.

האב בפרטיות. ולעומתו כשמדבר בבן ה'תם' כתוב 'בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים', הוציאנו וכולל האב עם הבן יחדיו.

בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך

גם יש לבאר, מה שכתב רש"י על דברי הכתוב בבן שאינו יודע לשאול, 'בעבור זה. בעבור שאקיים מצותי, כגון פסח מצה ומרור הללו', ע"כ. והיינו שרמז כאן שצריך שיהיו מצה ומרור לפניו בשעת סיפור יציאת מצרים לבנו, וכדאיתא במכילתא (בא י"ז) 'והגדת לבנך וכו' תלמוד לומר בעבור זה, לא אמרתי אלא בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך'. ודבר תימה שרמז ענין זה דייקא בבן שאינו יודע לשאול.

דברי הרמב"ן בכוונת הקרא כשאומר רק ה' עמים

והנראה בזה, בהקדם דברי הרמב"ן על דברי הכתוב בתחילת פרשת ההגדה לבן שאינו יודע לשאול (שם פסוק ה) 'והיה כי יבאך ה' אל ארץ הכנעני והחתי והאמרי והחוי והיבוסים אשר נשבע לאבתך לתת לך ארץ זבת חלב ודבש ועבדת את העבדה הזאת בחדש הזה'. ומפרש וז"ל, 'והיה כי יבאך ה' אל ארץ הכנעני. אף על פי שלא מנה אלא חמשה עממין, כל שבעה עמים במשמע, שכלם בכלל הכנעני הם וכו'.

ודעת רבותינו (ספרי דברים כו, ט) שהייתה ארץ ה' עממים הללו זבת חלב ודבש, ולא היתה כן ארץ השנים הנשארים, ולכן יבשר אותם בארץ הזאת. כך שנינו בספרי לענין הבכורים 'זיתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש', מה ארץ זבת חלב ודבש האמור להלן ארץ חמשה עממים, אף ארץ זבת חלב ודבש האמורה

מצוות סיפור יציאת מצרים לבן שאינו יודע לשאול ולבן ה'תם'

בתורה הקדושה בענין חיוב סיפור יציאת מצרים לבניו, כתוב בסוף פרשתן (שמות יג, ח) 'והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים'. וכן בהמשך כתוב עוד (שם פסוק יד) 'והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים'.

וברש"י (שם) מפרש כי הפסוק הראשון מדבר בבן שאינו יודע לשאול, שהבן אינו שואל מאביו מאומה, ועל האב להתחיל לומר לו מעצמו, וככתוב 'והגדת לבנך', והפסוק השני מיירי בבן ה'תם', שהוא תינוק טיפש שאינו יודע להעמיק שאלתו וסותם ושואל 'מה זאת'. ומקור הדברים בירושלמי בפסחים (פ"ה ה"ד) 'תני ר' חיייה, כנגד ארבע בנים דברה תורה בן חכם בן רשע בן טפש בן שאינו יודע לשאול'. ואומר בסוף העניין, 'טיפש מהו אומר, מה זאת, בן שאינו יודע לשאול את פתח לו'. וכן הוא במכילתא, וכדברים הללו המה בהגדה של פסח שנוהגים ישראל קדושים לאמרו בלילי פסחים.

דקדוקי המקרא בשינוי הלשונות בין ב' הבנים

והנה בב' מקראי קודש אלו רבו הדקדוקים למעיין, בשינוי הלשונות בין הבן שאינו יודע לשאול - לבן ה'תם, ועוד.

חדא, כי בפסוק הראשון של הבן שאינו יודע לשאול, אומר האב לבנו 'בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים', ומדבר האב על עצמו לבד, שעשה ה' לי וכן בצאתי ממצרים, וכך איתא גם בהמשך העניין 'כי ביד חזקה הוציאך ה' ממצרים', הוציאך דייקא וקאי על